

A Szociológus Véndiák Szövetség, a Max Weber Szociológia Szakkollégium valamint a BBTE Szociológia Tanszékének Magyar Tagozatának közös szervezésében folyó Szociológia Nyílt Est előadássorozat 2004 nyitóelőadásnak meghívottja dr. Ferge Zsuzsa, az ELTE professzora volt. A szegénység és szociálpolitikai nemzetközi tekintélyű szakértője „Should the State Fade Away?” című angol nyelvű előadása az állam és civilizációs folyamat történeti kölcsönhatását, valamint ennek szociálpolitikai vonatkozásait járta körül. Ferge gondolatmentes szerint Nyugat-Európában az állam intézménye, és az általa kiépített jóléti rendszerek döntően járultak hozzá az eliasi és de swaani paradigmában értelmezett civilizációs folyamat felerősödéséhez, kiépüléséhez. A folyamat a kontinens keleti felén is végbement, még ha időben eltolódva és a helyi sajátosságokkal színezve, módosulva és jóval nehezebben – állította a neves előadó. Ferge értelmezésében a neo-liberális gazdaságpolitika térnyerésével a jelenleg zajló komplex folyamatok következtében (például a globális piacok kialakulása, a szabad kereskedelem filozófiájának dominanciája) az állam visszavonulása de-civilizatorikus kockázatokkal jár(hat). A jóléti állam alakváltozása (netán teljes megszűnése) a jövőre nézve egy sor olyan negatív hatással járhat – vélte az előadó –, amit csak igen nagy költségekkel lehet kezelni. Az előadást követő vitában a hozzászólók és Ferge a kérdés lokális tüneteit leltározták fel.

A SZELTERSZI SZAKMAI TÁBORBAN: AZ ERDÉLYI TÁRSDALOM BEMUTATÓJA

Az Erdélyi Társadalom című szaklap történetét, helyzetét nehéz volna megérteni a BBTE Szociológia Tanszék magyar tagozata és a Web című lap (a tanszék munkatársai által működtetett másik szociológiai lap) története nélkül – fogalmazott Bárdi Nándor Szelterszfürdön a hagyományos társadalomtudományi táborban, amelyet 2004-ben augusztus 22-26 között szerveztek meg fiatal szociológusok, néprajzosok, történészek, politológusok számára. A lap bemutatóján Bárdi elmondta: az Erdélyi Társadalom mértéktartó, témái körülhatároltak, kerüli azt, hogy nagy, egzisztenciális témát feszegetsen, vitákat generáljon. Az első három szám alapján úgy tűnik, hogy a lap talán mégsem jut a tanszéki lapok sorsára, arra, hogy egy szűk körű, belterjes közösség lassan kiháló fóruma legyen. Horváth István főszerkesztő pedig elmondta, hogy a folyóirat tulajdonképpen jól körüljárható kutatási témákra, középszintű, decens elméletek kialakítására törekszik. Magyarai Tivadar, a tanszék és a lap munkatársa hozzátette, hogy az empirikus társadalomkutatás szemléletét hordozza a lap, tartózkodik minden olyan szövegtől, ami a szakma sajátos, bár nem látványos diskurzusát, módszertanát „relativizálja”.

DEMOGRÁFIAI KUTATÁSOK ÉS POLITIKUM-KUTATÁSOK ÉVE VOLT A TAVALYI TANÉV

Az 2004 augusztus 22-26 között rendezett szelterszfürdői találkozón a szociológusok talán minden eddigi ilyen alkalomnál szélesebb lehetőséget kaptak a bemutatkozásra. Első nap Magyarai Tivadar, a Szociológia Tanszék magyar tagozatának vezetője bemutatta az elmúlt év fontosabb kutatási programjait. Összefoglalva: 2003-2004 a demográfiai kutatásoknak – pontosabban

azok termései felmutatásának – éve volt. Egy másik meghatározó terület a politikum és a közvélemény jelenségének kutatása. Folytatódtak a város- és szegénységkutatási projektek, beértek egyes egyéni doktori kutatások is. Magyarai elmondta: az intézet kutatópolitikai helyzetét továbbra is az a – vállalt – tény határozza meg, hogy az *elsősorban egy felsőoktatási intézet*: a kutatásnak nem mindig kedvező tematikai szétdaraboltság mögött az áll, hogy az oktatóknak széles tanrendi spektrumot kel lefedniük. Ezt viszont teljesítik. A tanszéken a diákok szerint is látványosan javult az oktatás, javult a hallgató-oktató kapcsolat, ami viszont kedvez a csoportos kutatómunkáknak is. A rendezvényen bemutatták Kiss Tamás *Vállalkozástörténetek Erdélyben* című kötetes tanulmányát. Ez a téma jól illeszkedett egy másik könyv bemutatójához: Keszeg Vilmos *Homo narrans* című könyvéről van szó. Mindkettő a narratíva-kutatás témakörében értekezik.

Szabó Árpád Töhötöm, a tábor egyik résztvevője a néprajzos szemszögből is értékelte a szakmák közötti beszélgetést, amikor A Hét 2004. szeptember 2-i számában így írt a rendezvényről: „Végső soron Szeltersz arról is szól, hogy a különböző társadalomtudományoknak – bármennyire is mást mondjon a látszat – van egymás számára mondanivalója, és tán nem árt ezeken a közös gondolatokon a kötelező tiszteletköroket félretéve elrágódni egy kissé. A néprajzos-szociológus közös horizont leginkább a narratívák kutatásának és elemzésének kérdése kapcsán rajzolódott ki, bár az első nekifutásra látszott, hogy – tán a megközelítés léptékének különbözősége miatt – a narratívák kontextuális vizsgálata inkább a néprajztudományban számít perdöntőnek, kevésbé az itt vitára szánt szociológiai munkában. A kontextus mint a narratíva integráns része és a kontextus narratívával együtt történő elemzésének szükségessége volt az alapállása viszont a Keszeg Vilmos könyve kapcsán folytatott beszélgetésnek, ami érthető, hisz a könyvnek magának is ez az egyik kiindulási pontja. Amint maga a szerző mondta, őt a több évtizedes néprajzi gyakorlattal szemben nem a szövegek esztétikai megformáltsága, hanem a szövegeknek a lokális világokban vagy a rituális gyakorlatban betöltött helye érdekelte, a narratívák termelődésének a feltételei foglalkoztatták.”

ORAL HISTORY: EGY EMLÉKEZTETÉSI GYAKORLAT

A BBTE Szociológia Tanszéke „Szociológia Nyílt Est” című előadássorozatának rendezvényén dr. Rostás Zoltán a Bukaresti Tudományegyetem professzora *Oral history a '80-as években – emlékezés egy emlékeztetési gyakorlatra* címmel tartott előadást. A vendégek nem szokványos technikai-módszertani kurzust, még csak nem is saját tapasztalatból származó tippgyűjteményt, de nem is episztemológiai fejtegetést, hanem a módszert közelbe hozó, a meglepetéseit és szépségeit felderítő előadást hallhattak. „Az oral history az emberekhez kapcsolódik – mondta az előadó a rendezvény után A Hét című lap tudósítójának –. Az ember készíthet interjút '60, '70, '90 évekkel. Ez azt jelentené, hogy a szocializmus, a kommunizmus periódusát nagyon jól lehet, és kell kutatni. Mert az írott források, akárcsak a Franco-diktatúrában, rendkívüli módon ideologizáltak voltak. A két világháború közötti, vagy bármilyen polgári rendszerben az írott források között nagyon pontos, hiteles dokumentumok voltak. A diktatúrák – így a szocializmus is – elképesztően torzították a tényeket. Ilyen szempontból, ha nem készítenek nagyon sok szóbeli történelmi interjút a mostani szociológusok és történészek, elvesz egy csomó tény, amit csak szóbeli történelmi interjúként lehet a felszínre hozni.”

DEMOGRÁFIAI FOLYAMATOK AZ ERDÉLYI MAGYARSÁG KÖRÉBEN

Népmozgalmi adatokra épülő demográfiai kötet jelent meg: a 2003, márciusi konferencia kötet, *Népesedési folyamatok az ezredfordulón Erdélyben* címmel. A kötet szerkesztője Kiss Tamás, szociológus. Kiadója: Kriterion Kiadó (támogató a Communitas Alapítvány). A kötet önálló tanulmányokból áll, a szerzők egy része kolozsvári kutató, főleg a BBTE Szociológia Tanszéke magyar tagozatának munkatársa, másik részük a budapesti Teleki László Intézet munkatársa, illetve a KSH kutatója. A könyv négy részre tagolódik. Az első részben természetes migrációs folyamatok elemzését találjuk – ezek a kötetet megalapozó, vonatkoztatási rendszert adó tanulmányai. Egy másik rész a migrációs potenciállal, migrációs politikákkal foglalkozik, a harmadik az asszimilációra összpontosít, a negyedik kitekint a Kárpát-medence más régióira, a határontúliség más helyszíneire: a szlovákiai magyarság számának alakulására, illetve a délvidéki demográfiai folyamatokra.